

РОЛЬ ЗАХИСНИКА ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРИЗНАЧЕННЯМ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ

Злочинність неповнолітніх постійно привертає до себе особливу увагу вчених та практиків. в останні роки на Україні значно поширилася злочинність серед неповнолітніх. це пояснюється недостатньою увагою зі сторони суспільства, держави, а також незадовільним матеріальним забезпеченням. При цьому характерною особливістю злочинності неповнолітніх є тенденція до її зростання при скороченні рівня народжуваності, а також її омолодження. Зазначену проблему слід вирішувати як на загально соціальному рівні, так і шляхом вдосконалення законодавства, що регулює кримінальну відповідальність неповнолітніх.

кримінальну відповідальність несуть особи, яким до вчинення злочину виповнилось 16 років, але за деякі злочини кримінальна відповідальність може настати з 14 років. особи, що вчинили злочини у віці від 14 до 16 років підлягають кримінальній відповідальності лише за злочини, вказані в ч. 2 ст. 22: за умисне вбивство, умисне тяжке тілесне ушкодження, диверсію, бандитизм, терористичний акт, хуліганство та інші.

кримінальне покарання неповнолітніх має декілька особливостей, які виявляються не тільки в обмеженні застосування до неповнолітніх визначених його різновидів, не тільки у формах його проявлення і у строках відбування, але й у обсязі покарання.

Згідно з ст.98 кк України до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

1. Штраф.

Штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. розмір штрафу встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах від п'ятисот встановлених законодавством

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Громадські роботи

Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час. тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день.

3. виправні роботи

виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року. із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в доход держави в розмірі, встановленому судом, в межах від п'яти до десяти відсотків.

4. арешт

арешт полягає у триманні неповнолітнього, який на момент постановлення вироку досяг шістнадцяти років, в умовах, ізоляції в спеціально пристосованих установах на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб.

5. Позбавлення волі на певний строк

Покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, в за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини – не більше п'ятнадцяти років. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах. Позбавлення волі не може бути призначено неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості.

При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім загальних засад призначення покарання, обставин, які пом'якшують або обтяжують покарання, враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвідку та інші особливості особи неповнолітнього.

до неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

але слід зауважити, що ці покарання можуть бути застосовані до неповнолітніх з певними обмеженнями, а деякі з них зовсім не застосовуються. так не можуть приговорити до довічного ув'язнення особу, якій на момент скоєння злочину не виповнилося

18 років.

єдиничні випадки застосування до неповнолітніх таких видів покарань, як конфіскація майна (ст. 59 кк України); позбавлення права займати визначені посади або займатися визначеною діяльністю (ст. 55 кк України) досить обмежено застосовуються до неповнолітніх такі покарання як позбавлення волі (ст. 63 кк України). обмежене застосування штрафу або конфіскація майна пов'язано з тим, що ці покарання застосовуються до осіб, які мають у приватній власності майно, неповнолітні ж не завжди, в силу вікових особливостей, мають у приватній власності якесь майно. виправні роботи без позбавлення волі (ст. 57 кк України) не призначаються особам до 15 років та обмежено призначається особам яким не виповнилось 16 років.

досить рідко до неповнолітніх злочинців застосовується таке покарання як направлення в дисциплінарний батальйон (ст. 62 кк України), тому що це покарання використовується у випадках, якщо суб'єктом злочину є військовослужбовці, тобто особи, яким виповнилось 18 років і які проходять строкову військову службу або військову службу за контрактом. але законодавцем визначені випадки, коли військову службу можуть нести особи, які не досягли 18-ти річного віку, це особи, які мають загальну середню освіту і навчаються у військових учбових закладах.

слід зазначити, що згідно з чинним законодавством (п.3 ч.1 ст. 66 кк) вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує відповідальність.

За постановою пленуму верховного суду від 16.04.2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» при провадженні у таких справах судам потрібно керуватись як загальними положеннями кримінально-процесуального і кримінального кодексів України, так і спеціальними нормами, які визначають попередній і судовий розгляд цих справ та особливості кримінальної відповідальності і призначення покарання неповнолітніх (розділ XV Загальної частини кк).

При розслідуванні і розгляді справ про злочини неповнолітніх останнім має бути реально забезпечено їхнє право на захист, оскільки істотне порушення такого права тягне скасування вироку. Зокрема, слід пам'ятати, що участь захисника в кримінальних справах щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчи-

ненні злочину у віці до 18 років, є обов'язковою, незалежно від того, чи досягли вони повноліття на час провадження у справі. це положення поширюється й на випадки, коли особа обвинувачується у злочинах, одні з яких вчинені нею до, а інші – після досягнення 18 років. існують конкретні механізми, за допомогою яких у кожній справі неповнолітнім забезпечується обов'язковий захист: 1) обов'язковий вступ захисника у справу з моменту, передбаченого у статті 52 КПК України; 2) неможливість відмови неповнолітнього від допомоги захисника; 3) обмеження випадків відмови захисника від прийнятого на себе захисту; 4) обов'язкова участь захисника в певних процесуальних діях; 5) безумовність скасування вироку суду при недотриманні правила про обов'язковість участі захисника у справах неповнолітніх.

Отже, як ми бачимо, роль адвоката при здійсненні правосуддя щодо неповнолітніх є дуже великою. я вважаю, що обов'язкова участь захисника у справах неповнолітніх є головним елементом реалізації режиму посиленої охорони прав та законних інтересів при забезпеченні дитині, щодо якої здійснюється провадження в справі, права на захист.